

NEXT GENERATION

DOŚWIADCZENIE I POSTAWY

Polska - marzec 2021

Doświadczenie i postawy – ambitni optymiści stojący przed nowymi wyzwaniami emocjonalnymi i pokoleniowymi

Większe zadowolenie z życia prywatnego

W ankiecie w ramach badania Next Generation nieco ponad 40% młodych dorosłych przyznało, że odczuwa **zadowolenie z życia**, przy czym większość jest znacznie bardziej zadowolona ze swojego życia prywatnego niż ze sfer publicznej i zawodowej. Najwyższy poziom zadowolenia deklarowali w związku z relacjami z rodziną (około 60%), przyjaciółmi i znajomymi (nieco ponad

50%) oraz zdrowiem (nieco poniżej 50%). Z kolei mniej niż jedna trzecia wyraziła zadowolenie ze swojego miejsca w społeczeństwie, a zaledwie jedna piąta z kariery zawodowej.

Ponad dwie trzecie jako najważniejszy czynnik decydujący o szczęśliwym życiu wymieniło udane małżeństwo lub związek, chociaż większość deklarowała brak przywiązania do tradycyjnych modeli rodziny i ról związanych z płcią, co zgadza się z badaniami CBOS i European Social Survey. Nieco ponad

połowa jako istotny czynnik wymieniła bezpieczeństwo finansowe, podczas gdy mniej niż 5% wspomniało o wkładzie w życie społeczności lokalnej.

Rysunek 1a. Najważniejsze czynniki decydujące o szczęśliwym życiu

Które z poniższych czynników uważasz za najważniejsze w kontekście szczęśliwego życia? Prosimy o wybranie maksymalnie trzech najważniejszych czynników.

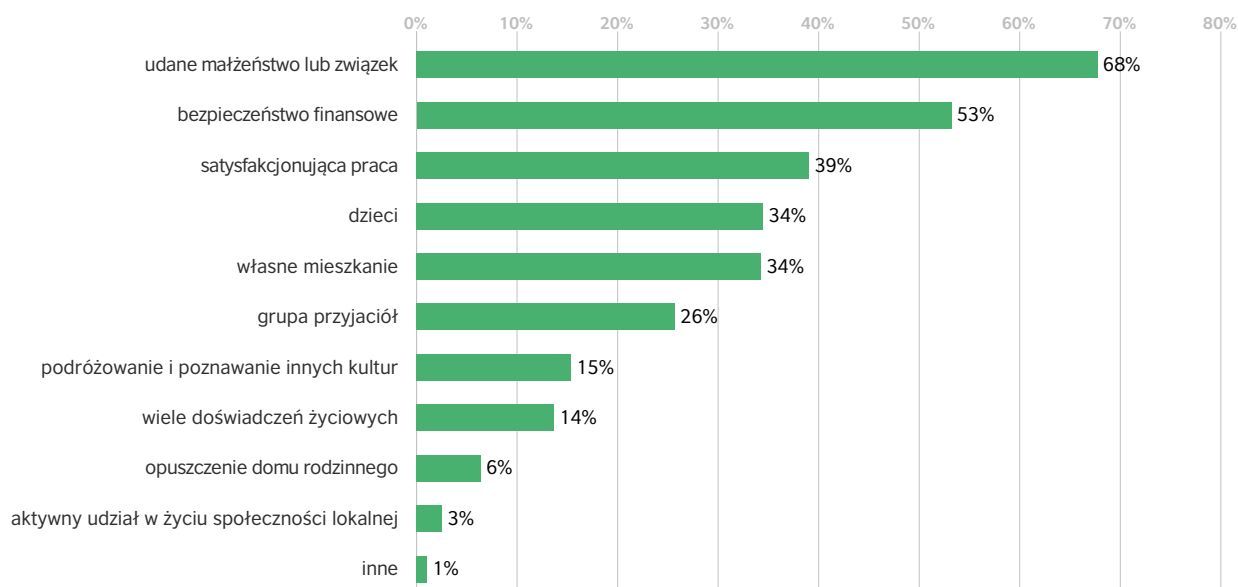
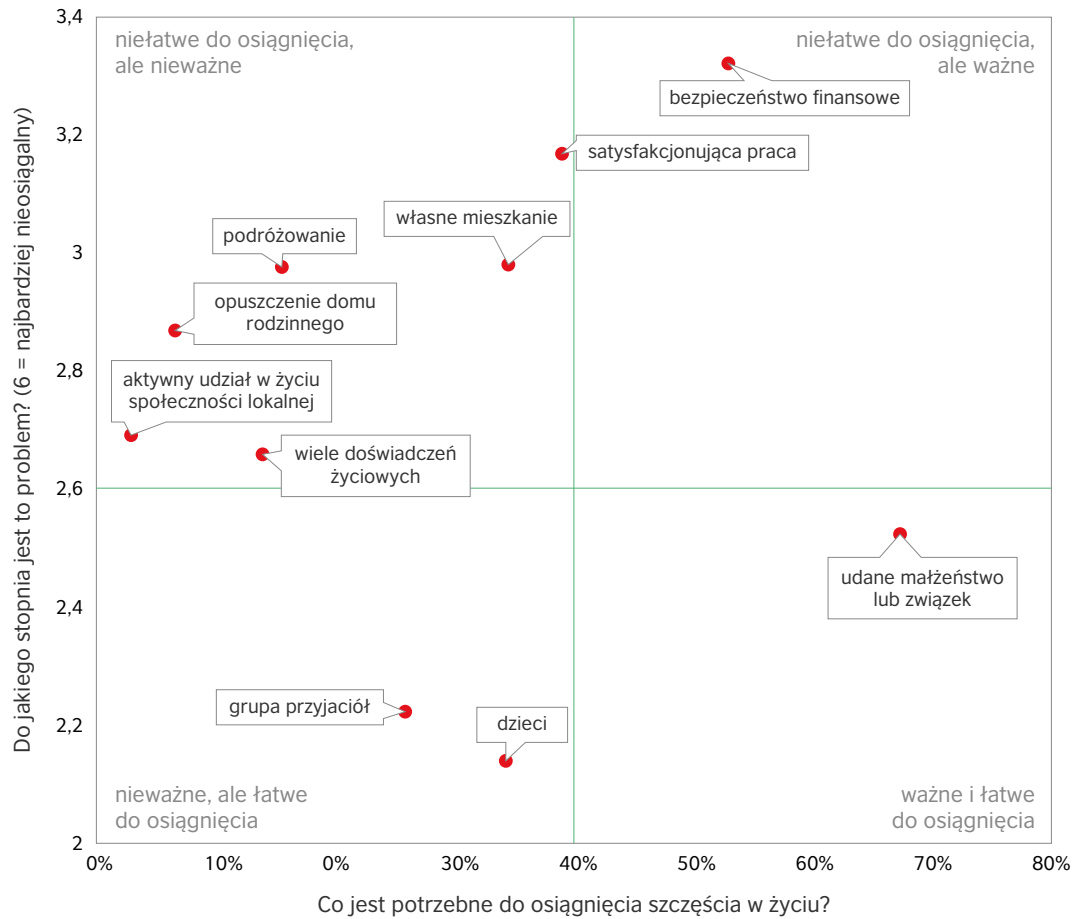

Tabela 1. Najważniejsze czynniki decydujące o szczęśliwym życiu

Najważniejsze czynniki decydujące o szczęśliwym życiu	
udane małżeństwo lub związek	68%
bezpieczeństwo finansowe	53%
satysfakcjonująca praca	39%
dzieci	34%
własne mieszkanie	34%
grupa przyjaciół	26%
podróżowanie i poznawanie innych kultur	15%
wiele doświadczeń życiowych	14%
opuszczenie domu rodzinnego	6%
aktywny udział w życiu społeczności lokalnej	3%

Rysunek 1b. Najważniejsze czynniki decydujące o szczęśliwym życiu

Ambitni, samodzielni i elastyczni

Młodzi Polacy są **nastawieni optymistycznie** do swojego życia, możliwości i przyszłości, zwłaszcza gdy porównują się z pokoleniem swoich rodziców, które postrzegają jako mniej zmotywowane i postępowe, co znajduje odzwierciedlenie w szerszych badaniach w tym zakresie przeprowadzonych w 2018 r. przez Centrum Badawcze PEW Research Center. Niecałe 75% respondentów biorących udział w ankiecie w ramach badania Next Generation uważa, że ogólna jakość ich życia jest lepsza niż jakość życia ich rodziców, zwłaszcza pod względem

możliwości edukacyjnych, wolności osobistej, zdrowia, dochodów czy perspektyw zawodowych. Jednocześnie 60% respondentów powiedziało, że ich zdaniem nadchodzące lata będą dla nich bardzo dobre lub całkiem dobre. Większość uważa, że ich cele życiowe są osiągalne: ponad 90% respondentów uznaje, że posiadanie dzieci to osiągalny cel, a ponad 85%, że udane małżeństwo lub związek jest w zasięgu ich możliwości. Około trzy czwarte stwierdziło, że bezpieczeństwo finansowe, podróże zagraniczne i satysfakcjonująca praca to osiągalne cele, podczas gdy niecałe 60% jest zdania, że takim celem jest posiadanie

własnego domu lub mieszkania (w porównaniu z mniej niż 25% respondentów, którzy uważają inaczej).

Około 80% respondentów wskazało ambicję, umiejętności i ciężką pracę jako **najważniejsze czynniki decydujące o udanym życiu**. Ich zdaniem obecny etap ich życia ma kluczowe znaczenie w kontekście przyszłego sukcesu i szczęścia: uważają, że ważne jest znalezienie właściwej drogi, ale najpierw trzeba eksperymentować, spróbować różnych zawodów i poznawać nowych ludzi. Nie postrzegają siebie jako jednolitej grupy, potwierdzając tym samym wyniki niedawnych badań na

Rysunek 2. Osiągalność celów życiowych

Jak oceniasz osiągalność poniższych celów dla kogoś takiego jak ty?

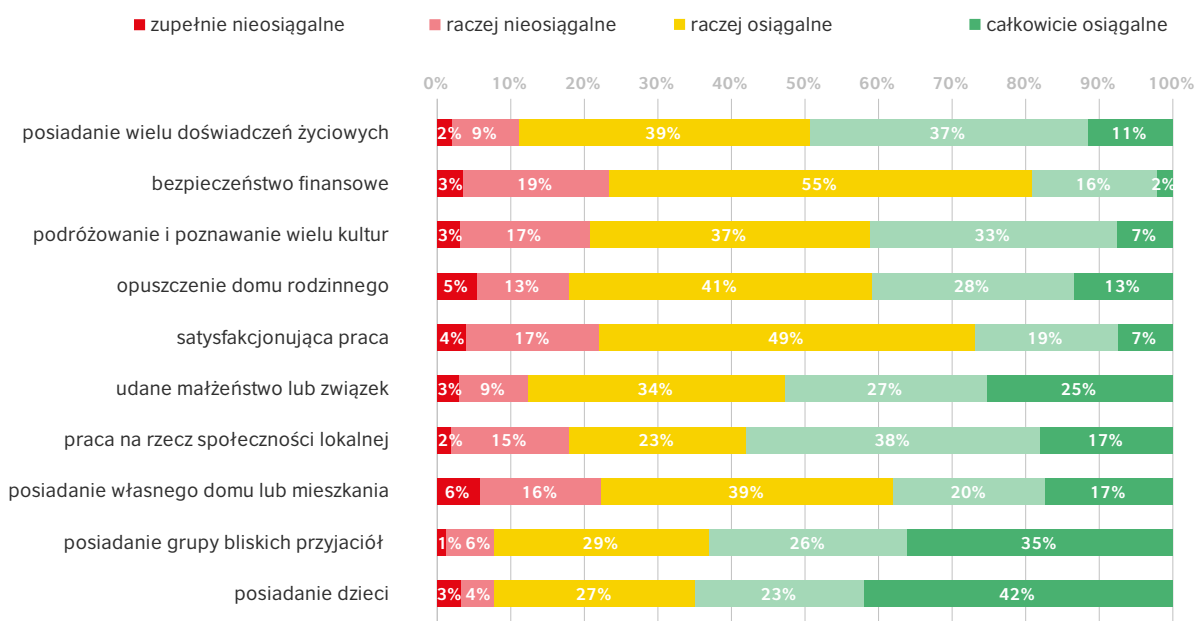

Tabela 2. Osiągalne cele życiowe

Osiągalne cele życiowe	
dzieci	92%
różnorodne doświadczenia życiowe	87%
udane małżeństwo lub związki	86%
bezpieczeństwo finansowe	73%
poznawanie innych kultur	77%
satysfakcjonująca praca	75%
opuszczenie domu rodzinnego	69%

temat tożsamości młodych ludzi (Boni, 2018). Widać między nimi różnice dotyczące stylu życia, wyborów życiowych, celów, wartości, światopoglądu, sytuacji finansowej i zainteresowań. To, co uważają za istotne, różni się w zależności od aktualnej sytuacji życiowej i tego, czy mają dzieci, czy też nie.

Uczestnicy grup fokusowych wyrazili silne poczucie **mocy sprawczej** w odniesieniu do kształtowania własnego życia i przyszłości. Osoby w młodszym wieku oraz osoby mieszkające w dużych miastach i z wyższym wykształceniem zazwyczaj są najbardziej optymistyczne, ceniące motywację i wytrwałość. Te mieszkające w mniejszych miastach i na obszarach wiejskich, a także te z większymi trudnościami finansowymi, również wyraziły pogląd, że ciężka praca pozwala osiągnąć cele. Respondenci mają elastyczne poglądy co do swoich

losów – widzą raczej szereg możliwości i ścieżek niż pojedynczy model czy sposób życia. Ich zdaniem każdy ponosi odpowiedzialność za to, jak wygląda jego własne życie – i uważają, że należy to do ich podstawowych praw. Co ważne, inne osoby, a w szczególności starsze pokolenia, nie mogą zmuszać ich do dokonywania określonych wyborów życiowych. Nawet badani, którzy podążają bardziej „tradycyjną” ścieżką, akceptują to, że inni mogą żyć w odmienny sposób.

To czas, w którym można próbować wielu rzeczy, zobaczyć, czym to się je. Sprawdzić, czy coś się lubi. Na przykład to dobry czas na zmianę pracy, spróbowanie swoich sił na różnych stanowiskach i w różnych sektorach. Można spróbować czegoś innego.

[FGI 1, osoby w wieku 25–30 lat, mieszkające w dużych miastach, z wykształceniem wyższym, pracujące]

Myślę, że najbardziej widoczną cechą jest to, że obecnie młodzi ludzie są bardzo odważni i zawsze szukają własnej ścieżki. Nawet jeśli mają plan, to potrafią zmienić go pod wpływem chwili, nie boją się nowości, są bardzo odważni i otwarci.

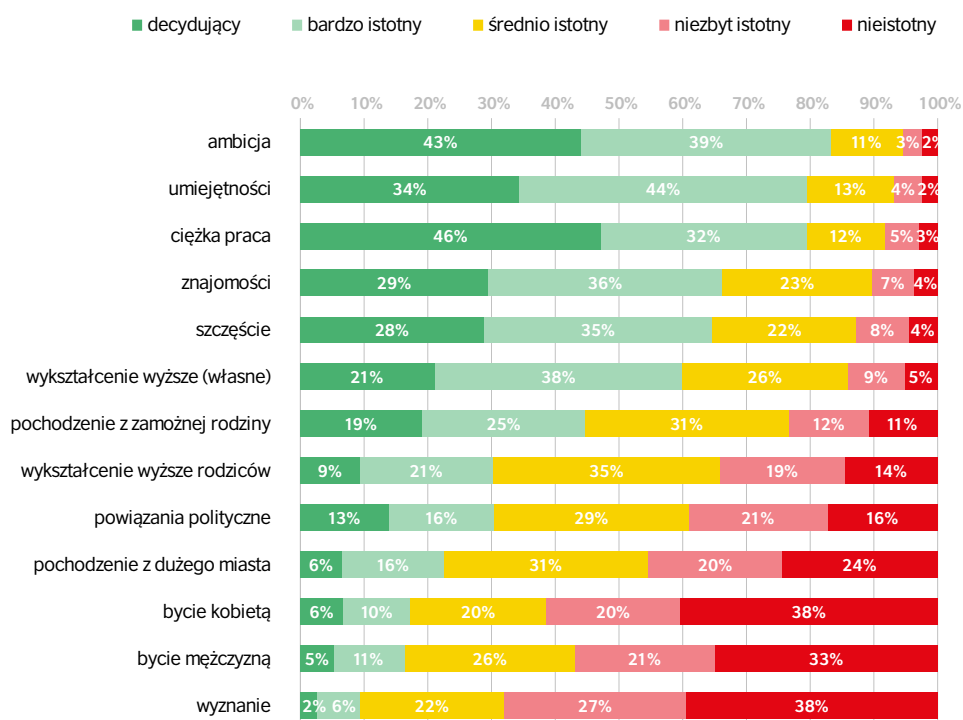
[FGI 6, osoby w wieku 18–24 lat, mieszkające w małych miastach, uczące się]

Tabela 3. Najważniejsze czynniki wpływające na życiowy sukces

Najważniejsze czynniki wpływające na życiowy sukces	
ambicja	82%
umiejętności	78%
ciężka praca	78%
znajomości	65%
szczęście	63%
wykształcenie	59%
pochodzenie z zamożnej rodziny	44%

Rysunek 3. Najważniejsze czynniki wpływające na życiowy sukces

Poniżej wymieniono różne czynniki, które niektórzy uważają za istotne w kontekście sukcesu życiowego. Prosimy o określenie, czy uważasz je za decydujące, bardzo istotne, średnio istotne, niezbyt istotne czy nieistotne.

W CENTRUM UWAGI: droga do szczęścia i sukcesu

W grupie fokusowej zidentyfikowano następujące czynniki decydujące o szczęściu i sukcesie:

1. Osiągnięcie niezależności i podstawowego poziomu stabilności finansowej

Pieniądze postrzegane są jako środek do osiągnięcia **niezależności**, nie zaś jako klucz do szczęścia i cel sam w sobie. Młodzi dorośli chcą być w stanie płacić swoje rachunki, mieć pewne dochody do dyspozycji i w razie potrzeby móc przetrwać bez pracy przez pewien okres. Wielu chciałoby mieć możliwość zakupu własnego domu lub mieszkania. Starsi respondenci i osoby o wyższych dochodach mają większe oczekiwania w porównaniu z osobami mieszkającymi na obszarach wiejskich i osobami wykonującymi gorzej płatną pracę. Dla osób bardziej zamożnych lub mających lepsze zabezpieczenie finansowe wyznacznikiem statusu ekonomicznego są możliwość ponoszenia poważnych wydatków i kupna dóbr luksusowych, podczas gdy osoby w mniej korzystnej sytuacji skupiają się na wyborach marek odzieżowych. Ponad połowa badanych uczestników uważa, że przynależy do klasy średniej pod względem zamożności, wykształcenia i zawodu. Pochodzenie i wychowanie postrzegają jako istotne czynniki warunkujące dobry start życiowy, przy czym wiele osób wspomniało o napięciach spowodowanych sprzecznością między własnymi aspiracjami a aspiracjami rodziny, a także o odmiennym sposobie postrzegania ludzi z obszarów miejskich i wiejskich (o czym będzie jeszcze mowa w rozdziale trzecim).

2. Dostęp do satysfakcjonującej pracy

Choć wszyscy uczestnicy grup tematycznych uważają, że praca to istotny czynnik w kontekście szczęścia, zasadniczo są podzieleni na dwie grupy:

- Pierwsza grupa uważa, że praca stanowi ważne **źródło spełnienia**, które musi być zgodne z zainteresowaniami i potencjałem życiowym. Umożliwia wtedy rozwój i nadaje życiu sens, a także przynosi istotne korzyści, jak komfortowe warunki pracy i opieka zdrowotna. Segment ten wypowiadał się o monotonna, rutynowych zajęciach w bardzo negatywny sposób. Taki pogląd przeważa wśród osób z wyższym wykształceniem i osób mieszkających w dużych miastach. Część młodych dorosłych, którzy jeszcze nie weszli na rynek pracy, mówiła, że nie może znaleźć pracy spełniającej ich oczekiwania.
- Druga grupa uważa pracę przede wszystkim za **źródło dochodu**. Bardziej jej zależy na stałych dochodach i większej stabilności niż na tym, żeby praca była ciekawa i dawała poczucie spełnienia. Jednocześnie wiele osób podkreślało znaczenie dobrej atmosfery pracy i przyjaznych współpracowników. Respondenci w tej grupie mają zazwyczaj wykształcenie średnie lub

zawodowe, mieszkają w mniejszych miastach i na obszarach wiejskich. Jednakże niezależnie od pochodzenia wraz z wiekiem respondenci stają się bardziej pragmatyczni i rzadziej mówili o pracy w kategoriach pasji i spełnienia. Ci, którzy założyli własną rodzinę, uważają, że właśnie to jest ich głównym źródłem spełnienia w życiu.

3. Silne relacje i więzi społeczne

Wszystkie grupy wymieniły osobiste relacje z partnerami, rodziną i przyjaciółmi jako istotne czynniki przyczyniające się do poczucia szczęścia, bezpieczeństwa, wsparcia, poczucia przynależności, a i zapobiegające poczuciu osamotnienia. Także i tym razem respondentów można podzielić na dwie większe grupy, co wydaje się korelować z bardziej kompleksowymi badaniami nad tożsamością młodzieży (Brzozowska-Brywczyńska, 2018):

- Dla osób w pierwszej grupie ważne są satysfakcjonujący **związek i dobre przyjaźnie**, a więzi rodzinne i założenie własnej rodziny mogą być mniej istotne – także w tym przypadku są to raczej osoby mieszkające w dużych miastach i mające większe aspiracje zawodowe.
- Dla osób w drugiej grupie **rodzina** jest podstawową wartością, zapewniając stabilność, bezpieczeństwo i wsparcie, cenią częste spotkania międzypokoleniowe i tradycyjne uroczystości i zamierzają mieć dzieci, jeżeli jeszcze ich nie mają – są to raczej osoby mieszkające w mniejszych miastach.

4. Inne czynniki

Niewielka grupa osób wspomniała o znaczeniu dobrego **stanu zdrowia**, chociaż kwestia zdrowia psychicznego – które ostatnio jest przedmiotem szerszych badań – nie została poruszona w trakcie badań fokusowych. Inni mówili o tym, że ważnym źródłem osobistej satysfakcji jest własna **pasja** poza pracą, jak tworzenie muzyki czy podróżowanie. Większość aktywnie korzysta z oferty kulturalnej i rozrywkowej. Powszechnie jest również przekazywanie datków na różne cele – ankieta w ramach badania Next Generation wykazała, że ponad połowa młodych dorosłych dokonuje darowizn na rzecz organizacji charytatywnych, humanitarnych, religijnych i organizacji ochrony środowiska oraz instytucji edukacyjnych. Jednakże w trakcie badań fokusowych tylko jedna grupa – osoby niepracujące i nieuczące się wspomniały o **wolontariacie lub pomaganiu innym**, uważając to za rzeczy generujące dobrą karmę. Respondenci ci często mieszkają w domach rodzinnych i są wspierani przez rodziców podczas poszukiwania ścieżki kariery, co być może daje im czas na takie działania.

Niezadowolenie i złożone wyzwania

Pomimo ogólnego optymizmu co do własnego życia młodym Polakom towarzyszą poczucie **niezadowolenia i niepokoju**, związane z koniecznością funkcjonowania w ich zdaniem coraz bardziej zawiłym świecie. Mniej niż połowa młodych dorosłych, którzy wzięli udział w ankiecie, stwierdziła, że regularnie odczuwa pozytywne emocje. Ponad połowa respondentów powiedziała, że odczuwa wstyd w związku z problemami finansowymi; podobnie ponad połowa uważa, że była niesprawiedliwie traktowana ze względu na wiek lub poglądy – problem ten

zgłaszały szczególnie osoby z młodszej grupy wiekowej. Respondenci uważają, że wywiera się na nich większą presję, aby odnajdywali się w swojej rzeczywistości, niż na poprzednie pokolenia i że starsze pokolenia tego nie rozumieją. Uważają, że już od młodego wieku muszą podejmować wiele trudnych decyzji, a nie wszyscy czują się do tego przygotowani.

Myślę, że w tych czasach można być kim się chce. Z jednej strony to świetna sprawa, ale z drugiej nie każdy wie, co chce robić.

[Uczestnik FGI, osoba w wieku 18–24 lat, mieszkająca w małym mieście, ucząca się]

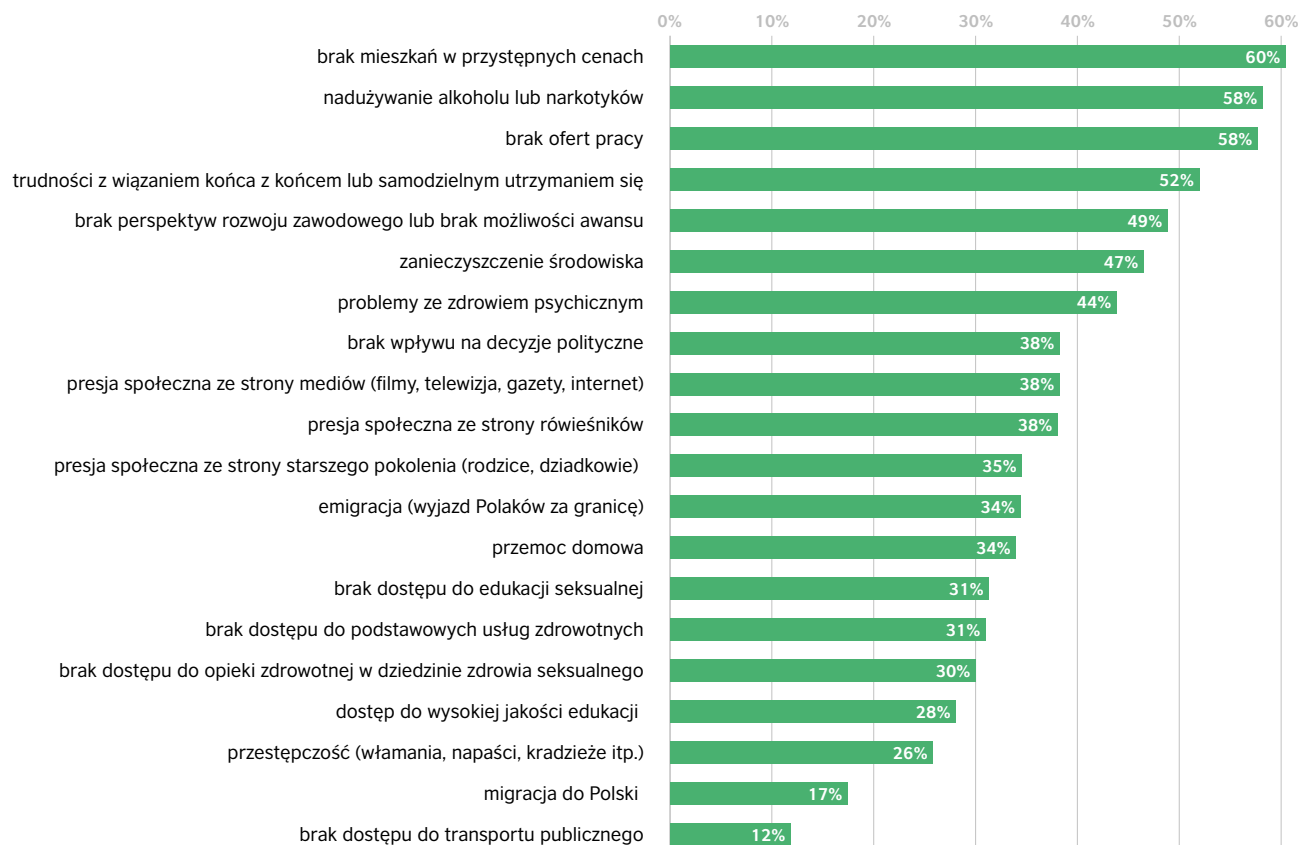
Nagle musimy zmierzyć się z otaczającym nas światem, światem dorosłych, i uważam, że dla wielu jest to trudne. Wielu ludzi trochę marnuje swoje życie, bo podejmuje błędne decyzje.

[Uczestnik FGI, osoba w wieku 18–24 lat, mieszkająca w małym mieście, ucząca się]

W istocie przeszkodą dla poczucia indywidualnego optymizmu i pragnienia niezależności, o których mowa powyżej, jest szereg **wyzwań i ograniczeń**, które mogą uniemożliwić im osiągnięcie celów.

Rysunek 4. Istotne wyzwania lub problemy dostrzegane przez młodych dorosłych w Polsce

Które z poniższych kwestii uważasz za istotne wyzwania lub problemy dla osób w Twoim wieku mieszkających w Polsce?

Średnio 60% młodych dorosłych jako największe problemy, z jakimi boryka się ich pokolenie, wskazało brak przystępnych cenowo mieszkań, nadużywanie alkoholu i narkotyków oraz brak ofert pracy. Kobiety dostrzegają więcej wyzwań niż mężczyźni, podkreślając problemy związane z dostępem do opieki zdrowotnej, brakiem edukacji seksualnej, brakiem wsparcia psychologicznego, uzależnieniami, brakiem ofert pracy i perspektyw awansu, trudnościami finansowymi, presją społeczną, przemocą domową i kwestie związane z ochroną środowiska. W kontekście posiadania własnego domu lub mieszkania wielu młodych dorosłych wskazało problem wysokiego czynszu, niskich dochodów i trudności z uzyskaniem kredytu. Inni obawiają się, że nie uda im się osiągnąć celu, jakim jest uniezależnienie się od wsparcia rodziców. Wydaje się to zgodne z szerszym obrazem młodych dorosłych w Polsce, z których 60% mieszka z rodzicami do ukończenia trzydziestu kilku lat według danych z badania European Social Survey. Mają także obawy związane z bezpieczeństwem zatrudnienia – zazwyczaj stawiają sobie wysokie wymagania, które mogą być trudne do spełnienia, szczególnie w przypadku osób z wykształceniem wyższym i mieszkających w dużych miastach. Część wyraziła także obawy co do możliwości pogodzenia celów zawodowych i osobistych, takich jak założenie rodziny, a niektórzy uważają, że może się to okazać niemożliwe do osiągnięcia. Wydaje się, że prowadzi to do pewnej presji i poczucia winy w razie niespełnienia oczekiwań, wskutek tego obaw przed pozostaniem w tyle, zwłaszcza wśród osób mieszkających na obszarach wiejskich.

W dzisiejszych czasach wszystko jest trudne: szkoła, praca, rozwój osobisty, szkolenia – to wszystko jest teraz trudne, więc trzeba włożyć dwa razy więcej wysiłku.

[Uczestnik FGI, osoba w wieku 25–30 lat, mieszkająca w dużym mieście, z wykształceniem wyższym, pracująca]

Jednocześnie **pandemia COVID-19** wywołała mieszane reakcje: od nudy i samotności (około 40% respondentów) po radość ze spędzania czasu w domu (nieco ponad 35%). Pandemia była tematem, który poruszyli uczestnicy wszystkich dwunastu grup fokusowych, zazwyczaj w kontekście negatywnego wpływu emocjonalnego (uczucie niepokoju i złości) oraz finansowego (utrata stabilności i bezpieczeństwa). Uczestnicy wyrazili swoje obawy związane z możliwością utraty pracy lub problemami z jej znalezieniem oraz poczucie utraty niezależności i wolności osobistej, na przykład ze względu na konieczność zachowania dystansu społecznego i mniejszą aktywność. Osoby mieszkające na obszarach wiejskich były zdania, że pandemia dotknęła je najbardziej, ze względu na uczucie odcięcia od normalnego życia i utratę dochodów z powodu zmniejszenia dostępności transportu publicznego, co ograniczyło ich komunikację z pobliskimi ośrodkami gospodarczymi. Kwestia zdrowia była podnoszona rzadziej, ale pojawiały się obawy co do możliwości polskiej służby zdrowia w zakresie opieki nad osobami cierpiącymi na poważniejsze choroby.

Przed tą całą sytuacją z COVID-em istniała pewna [możliwość realizacji swoich celów], ale obecnie nie mam już takiej pewności, bo istnieją obawy, że może dojść do kryzysu finansowego i nie tylko... zobaczymy, co będzie.

[Uczestnik FGI, osoba w wieku 25–30 lat, mieszkająca na obszarze wiejskim, z wykształceniem średnim/zawodowym, pracująca/ucząca się]

Niewystarczające przygotowanie w ramach edukacji

Większość uczestników zgłosiła, że czuje się **niewystarczająco przygotowana do życia przez system edukacji**. Polski model edukacji jest uważany za zbyt sztywny i zbyt skupiający się na nauczaniu teorii zamiast na kształceniu przydatnych umiejętności i udzielania porad zgodnych z potrzebami rynku

pracy, np. w zakresie rozpoczynania działalności gospodarczej, wypełniania deklaracji podatkowych, kreatywnego rozwiązywania problemów i nauki języków obcych. Młodzi dorośli chcą również szkoleń dotyczących różnych umiejętności życiowych i społecznych, na przykład porad w zakresie kredytów hipotecznych, edukacji seksualnej, relacji międzyludzkich, radzenia sobie ze stresem i doradztwa zawodowego. Jediną grupą, która czuła się przygotowana do życia zawodowego, były osoby z wykształceniem zawodowym (lub technicznym). Bardziej kompleksowe badania wykazały, że studia magisterskie tracą na popularności – być może związane to jest z narastającym pragnieniem wcześniejszego wejścia na rynek pracy (Długosz, 2018). Pomimo ogólnego pesymizmu niektórzy respondenci wspomnieli o bardziej pozytywnych osobistych doświadczeniach, a część była zdania, że polski system edukacji utrzymuje wysoki poziom, umożliwia wszechstronny rozwój i jest rzetelny.

System edukacji jest zdecydowanie nieskuteczny, bo w żaden sposób nie pomaga młodym ludziom w znalezieniu własnej ścieżki w późniejszym życiu.

[Uczestnik FGI, osoba w wieku 25–30 lat, mieszkająca w dużym mieście, z wykształceniem wyższym, pracująca]

Szkoła w ogóle nie uczy nas, jak budować i utrzymywać relacje z innymi ludźmi. Brakuje nam podstawowej wiedzy psychologicznej na ten temat i uważam, że szkoła jest miejscem, w którym powinniśmy zdobywać taką wiedzę. Nie każdy wynosi to z domu i później to widać.

[Uczestnik FGI, osoba w wieku 18–24 lat, mieszkająca w małym mieście, ucząca się]

British Council to brytyjska międzynarodowa organizacja działająca w dziedzinach kultury i edukacji. Naszą rolą jest budowanie więzi, zrozumienia i zaufania między Brytyjczykami a ludźmi z innych krajów poprzez kulturę i sztukę, edukację i język angielski. Pomagamy młodym ludziom w zdobywaniu umiejętności, pewności siebie oraz w budowaniu silnych i włączających społeczności. Wspieramy ich w nauce języka angielskiego, zdobywaniu edukacji na wysokim poziomie oraz kwalifikacji uznawanych na całym świecie.

Seria badawcza Next Generation stanowi element zobowiązania British Council do poznawania opinii i wyborów młodzieży. Jej celem jest zrozumienie postaw i aspiracji młodzieży, wzmacnianie głosu młodzieży i wspieranie lepszego kształtowania polityki młodzieżowej. Raporty skupiają się na młodych ludziach w krajach znajdujących się w okresie istotnych zmian, aby dopilnować, że głos młodych ludzi zostanie wysłuchany, a ich potrzeby znajdą odzwierciedlenie w decyzjach o trwałym wpływie na ich życie.

www.britishcouncil.org/research-policy-insight/research-series/next-generation